

การศึกษาการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อ
สเตรปโตคอคคัสซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่
ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
A study of operations on prevention and control of
Streptococcus suis infection by operating staff.
Wiang Nong Long District, Lamphun Province

พิษณุพร สายคำทอง*, เปรมมิกา วงศ์หล้า, ศรัณยู สามภูศรี
Pitsanuporn Saicamthon*, Premmika wongla, Saranyu Samphusri
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 เชียงใหม่

Office of Disease Prevention and Control, Region 1 Chiang Mai

*Corresponding author: pitsanuporn@gmail.com

Received: March 14, 2025 | Revised: April 29, 2025 | Accepted: April 29, 2025

Abstract

This study aimed to 1) Examine the processes involved in the surveillance, prevention, and control of *Streptococcus suis* infection 2) Identify the factors influencing these processes 3) Analyze and provide recommendations for improving the surveillance, prevention, and control of *Streptococcus suis* infection in Wiang Nong Long District, Lamphun Province. A qualitative research approach was employed, with specific areas and key informants selected for data collection. Information was gathered through in - depth, semi - structured interviews and a review of relevant documents. The study was conducted from October 1, 2023, to September 30, 2024. Preliminary findings indicated that the surveillance, prevention, and control of *Streptococcus suis* infection encompassed surveillance activities for both humans and animals, including proactive and reactive approaches, as well as pre- and post-infection prevention measures and control strategies. These efforts were jointly undertaken by public health agencies, livestock departments, and local administrative organizations. Key influencing factors included human resources, financial support, equipment and materials, and management practices. Policy recommendations include organizing training sessions to enhance knowledge, developing educational materials for disease prevention, creating operational manuals, improving diagnostic test kits, and formulating and rehearsing contingency plans. Lastly, practical recommendations involve adding notification steps to the swine disease surveillance process and incorporating pre-infection prevention measures into the human disease prevention protocol.

Keywords: Disease prevention and control, *Streptococcus suis* infection, Management

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อ สเตรปโตคอคคัส ซูอิส 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อ สเตรปโตคอคคัส ซูอิส 3) วิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อ สเตรปโตคอคคัส ซูอิส ในอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน การศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกพื้นที่และผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ช่วงระยะเวลาที่ศึกษา 1 ตุลาคม 2566 ถึง 30 กันยายน 2567 ผลการศึกษาเบื้องต้นพบว่า การดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อ สเตรปโตคอคคัส ซูอิส มีกระบวนการดำเนินงานเฝ้าระวังในคนและในสัตว์ กระบวนการเฝ้าระวังเชิงรุกและเชิงรับ กระบวนการป้องกันก่อนและหลังเกิดโรค และกระบวนการควบคุมโรค ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานสาธารณสุข ปศุสัตว์ และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล การเงิน วัสดุ/อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ส่งผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรค ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จัดอบรมให้ความรู้ จัดทำสื่อการป้องกันโรค จัดทำคู่มือการดำเนินงาน พัฒนาชุดตรวจ จัดทำแผนและซ้อมแผน ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพิ่มขึ้นตอนการแจ้งข่าวในกระบวนการเฝ้าระวังโรคในสุกร และเพิ่มกระบวนการป้องกันก่อนเกิดโรคในกระบวนการป้องกันโรคในคน

คำสำคัญ : การป้องกันและควบคุมโรค, โรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส, การบริหารจัดการ

บทนำ

โรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 สถานพยาบาลหรือห้องปฏิบัติการที่ตรวจพบ ผู้ป่วยเข้าข่ายหรือผู้ป่วยยืนยัน ต้องแจ้งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ ภายใน 7 วัน และหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคติดต่อต้องดำเนินการสอบสวนโรคในผู้ป่วยสงสัยหรือเสียชีวิตทุกราย หากพบผู้ป่วยยืนยันเป็นกลุ่มก้อนตั้งแต่ 2 รายขึ้นไปภายใน 2 สัปดาห์ ต้องดำเนินการสอบสวนการระบาดภายใน 72 ชั่วโมง⁽¹⁾ เชื้อดังกล่าวถูกตรวจพบในมนุษย์ครั้งแรกที่ประเทศเคนมาร์กเมื่อปี พ.ศ. 2511 และต่อมาได้มีการรายงานการแพร่ระบาดในหลายประเทศทั่วโลก ประเทศไทยมีรายงานผู้ป่วยโรคไข้หูดับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา พบมากในจังหวัดทางภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2542 - 2543 มีรายงานผู้ป่วยจากจังหวัดลำพูน 10 ราย ทุกรายเสียชีวิต⁽²⁾

สถานการณ์โรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562 - 2566 มีรายงานการพบผู้ป่วยสูงถึง 50 จังหวัดต่อปี ปะละ 344 - 605 ราย อัตราป่วย 0.52 - 1.09 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิตปีละ 10 - 34 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 2.61 - 7.69 ในช่วงวันที่ 1 มกราคม - 17 สิงหาคม 2567 พบผู้ป่วยแล้ว 718 ราย (อัตราป่วย 1.09 ต่อประชากรแสนคน) ใน 65 จังหวัด เสียชีวิต 43 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 5.99 ซึ่งพบว่าพื้นที่เขตสุขภาพที่ 3 มีอัตราป่วยสูงสุด 6.28 ต่อประชากรแสนคน และพื้นที่เขตสุขภาพที่ 1 มีอัตราป่วยเป็นลำดับที่ 7 ของประเทศ มีผู้ป่วย 37 ราย อัตราป่วย 0.63 ต่อประชากรแสนคน ใน 6 จังหวัด เสียชีวิต 2 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 5.41 จังหวัดที่มีอัตราป่วยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ จังหวัดแพร่ ลำพูน และลำปาง อัตราป่วย 2.10, 1.25 และ 1.12 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งในปี พ.ศ. 2567 จังหวัดลำพูนมีแนวโน้มพบผู้ป่วยเพิ่มขึ้น โดยจังหวัดอื่นมีแนวโน้มลดลง และสถานการณ์โรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส ของจังหวัดลำพูน ในช่วงวันที่ 1 มกราคม 2562 - 17 สิงหาคม 2567 มีรายงานผู้ป่วยรวม 13 ราย พบผู้ป่วยในอำเภอเวียงหนองล่องมากที่สุด

5 ราย ในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 3 ราย ปี พ.ศ. 2564 จำนวน 1 ราย และปี พ.ศ. 2567 จำนวน 1 ราย ซึ่งพบผู้ป่วยในตำบลหนองล่องมากที่สุด รองลงมาคือ ตำบลวังผาง และตำบลหนองยาง⁽³⁾ สอดคล้องกับผลการสอบสวนการระบาด ปี พ.ศ. 2563 ซึ่งพบผู้ป่วย 6 ราย เป็นผู้ป่วยในอำเภอเวียงหนองล่อง 5 ราย และอำเภอป่าซาง 1 ราย โดยแหล่งที่มาของสุกรมาจากฟาร์มในอำเภอดอยหล่อ และสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งฟาร์มเล็กๆ ในชุมชนที่นำมาเชือดในโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลเวียงหนองล่องโดยขณะนั้นยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด⁽⁴⁾

จากข้อมูลการประเมินมาตรฐานทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าบุคลากรในพื้นที่ยังขาดความรู้และทักษะการสอบสวนโรค โดยเฉพาะการเลือกใช้วิธีการศึกษาทางระบาดวิทยาที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ การเขียนรายงานสอบสวนโรค ขาดการจัดทำแผนปฏิบัติการกรณีเร่งด่วน และการซ้อมแผน รวมถึงการจัดกิจกรรมที่สร้างขวัญกำลังใจให้กับสมาชิกทีม การเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ในอำเภอเวียงหนองล่อง เป็นการดำเนินงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานสาธารณสุข ปศุสัตว์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีแนวทางการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่ชัดเจน

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 เชียงใหม่ มีบทบาทในการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคและภัยสุขภาพใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ ซึ่งจากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบแผนงานโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคนกลุ่มโรคติดต่อ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 เชียงใหม่ ได้รับทราบและเห็นถึงสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานป้องกัน และควบคุมโรคดังกล่าว ใน

อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนางานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 1 ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
3. เพื่อวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วิธีการศึกษา

การศึกษครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน และจัดทำข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงาน มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ในอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน จำนวน 7 หน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานด้านสาธารณสุข 4 หน่วยงาน หน่วยงานด้านปศุสัตว์ 1 หน่วยงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 หน่วยงาน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 4 คน ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากหน่วยงานดังกล่าว ทั้งสิ้น 18 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1 และ 2 โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และมีความพร้อม ยินดี และยินยอมให้ข้อมูล

ตารางที่ 1 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก

คำถามการศึกษา	ข้อมูลที่ต้องการใช้เพื่อตอบคำถาม	ผู้ให้ข้อมูลหลัก
1. กระบวนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (<i>Streptococcus suis</i>) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร	1. กระบวนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคฯ และบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	1. ผู้บริหารของหน่วยงาน 2. ผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันควบคุมโรคหรือที่เกี่ยวข้อง 3. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
	2. แนวทางการป้องกันควบคุมโรคสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (<i>Streptococcus suis</i>)	อ้างอิงเอกสารแนวทางการป้องกันควบคุมโรคสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (<i>Streptococcus suis</i>) กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค พิมพ์ครั้งที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565
2. ปัจจัยด้านการบริหารส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (<i>Streptococcus suis</i>) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนอย่างไร	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคฯ - ด้านทรัพยากรบุคคล (Man) - ด้านการเงิน (Money) - ด้านวัสดุ/อุปกรณ์ (Material) - ด้านการบริหารจัดการ (Management)	1. ผู้บริหารของหน่วยงาน 2. ผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันควบคุมโรคหรือที่เกี่ยวข้อง 3. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
3. หน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติงานมีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (<i>Streptococcus suis</i>) ของอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน อย่างไร	ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคฯ - ด้านทรัพยากรบุคคล (Man) - ด้านการเงิน (Money) - ด้านวัสดุ/อุปกรณ์ (Material) - ด้านการบริหารจัดการ (Management)	1. ผู้บริหารของหน่วยงาน 2. ผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันควบคุมโรคหรือที่เกี่ยวข้อง 3. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ตารางที่ 2 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลและเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือก

ผู้ให้ข้อมูล	จำนวนที่เลือก	เกณฑ์ที่ใช้ในการเลือก
1. ผู้บริหารของหน่วยงาน	7	ดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการ หรือหัวหน้ากลุ่ม หรือหัวหน้างานของหน่วยงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
2. ผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันควบคุมโรคหรือที่เกี่ยวข้อง	7	ปฏิบัติงานด้านป้องกันควบคุมโรคหรือที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
3. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	4	- เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป - เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีรายงานการพบผู้ป่วย ได้แก่ หมู่ที่ 7 ตำบลหนองล่อง และหมู่ที่ 6 ตำบลวังผาง

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดประเด็นคำถามหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถปรับเปลี่ยนคำถามให้เหมาะสมกับบริบทของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย ผู้ทำการศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละ 30 - 45 นาที ต่อคนใช้เครื่องบันทึกเสียงร่วมกับการจดบันทึก และมีผู้ช่วยจดบันทึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์

การวิเคราะห์เนื้อหา สร้างข้อสรุปจากเอกสารโดยปราศจากอคติหรือความรู้สึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการอ่านจับประเด็น จัดกลุ่มความหมาย เชื่อมโยงแบบแผน รวมทั้งการตีความเพื่อสรุปให้เห็นความสัมพันธ์ของข้อมูล จากเทคนิควิธีการที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลแบบการสร้างข้อมูลอุปนัย ตีความและสร้างข้อสรุปจากข้อมูลหรือปรากฏการณ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล เพื่อหาข้อเท็จจริง แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นภาพรวม เพื่อสรุปตามประเด็นการศึกษาที่นำมาวิเคราะห์กับแนวคิดที่เป็นกรอบการศึกษา และตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ รวมทั้งความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ปราศจากอคติ ก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าของข้อมูล (Data Triangulation) คือ การใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง (Multiple Data Sources) หรือช่วงเวลาที่แตกต่างกัน (Different Timeframes) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) และความสอดคล้องของข้อมูล วิธีนี้ช่วยเพิ่ม

ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของข้อมูลในงานวิจัย เนื่องจากสามารถตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัยได้จากหลายมุมมอง หรือแหล่งที่มาแตกต่าง ซึ่งลดความเสี่ยงในการเกิดความลำเอียง (Bias) หรือข้อผิดพลาดที่เกิดจากการใช้ข้อมูลจากแหล่งเดียว

ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2566 – 30 กันยายน 2567

ผลการศึกษา

การศึกษาการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก มีผลการศึกษาดังนี้

1. กระบวนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

1.1 กระบวนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวังโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน แบ่งออกเป็นการเฝ้าระวังโรคในคน ซึ่งมีการเฝ้าระวังเชิงรุกในชุมชนและเชิงรับในโรงพยาบาล และการเฝ้าระวังโรคในสุกร มีการเฝ้าระวังอาการของสุกรในฟาร์มเลี้ยงและการสุ่มเก็บตัวอย่างส่งตรวจหาเชื้อรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กระบวนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวังโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

กระบวนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
การเฝ้าระวังโรคในคน	
1. การเฝ้าระวังโรคเชิงรุกในชุมชน	
1.1 เฝ้าระวังข่าวสารจากประชาชนในหมู่บ้าน	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
1.2 แจ้งข้อมูลการพบผู้ป่วยไปยังหน่วยงานด้านสาธารณสุข	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

กระบวนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
1.3 ตรวจสอบข้อมูลการพบผู้ป่วย - ประสานตรวจสอบข้อมูลกับโรงพยาบาลชุมชน - ตรวจสอบข้อมูลกับฐานข้อมูลเวชระเบียนของโรงพยาบาลชุมชนหรือประสานกับโรงพยาบาลที่ผู้ป่วยได้รับการรักษาในพื้นที่	- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ - โรงพยาบาลชุมชน
1.4 ยืนยันข่าวการเกิดโรคและแจ้งผลการตรวจสอบข่าวไปยังหน่วยงานด้านสาธารณสุข	โรงพยาบาลชุมชน
1.5 สื่อสารความเสี่ยงกับประชาชนในพื้นที่	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การเฝ้าระวังโรคเชิงรับในโรงพยาบาล	
2.1 เฝ้าระวังผู้ป่วยที่มีอาการเข้าได้กับโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (<i>Streptococcus suis</i>) (ซักประวัติ ตรวจร่างกายและวินิจฉัยเบื้องต้นเป็นผู้ป่วยสงสัยติดเชื้อ)	โรงพยาบาลชุมชน
2.2 ยืนยันการวินิจฉัย โดยเก็บตัวอย่างเลือดส่งตรวจหาเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (<i>Streptococcus suis</i>) ที่ห้องปฏิบัติการเอกชน (รอผล 3 - 5 วัน)	โรงพยาบาลชุมชน
2.3 สบสวนโรคเบื้องต้นและแจ้งผลการสบสวนโรคเบื้องต้น ไปยังหน่วยงานด้านสาธารณสุขและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ	โรงพยาบาลชุมชน
2.4 สื่อสารความเสี่ยงกับประชาชนในพื้นที่	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
การเฝ้าระวังโรคในสุกร	
1. เฝ้าระวังอาการของสุกรในฟาร์มเลี้ยงสุกร	สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ
2. สุ่มเก็บตัวอย่างส่งตรวจหาเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (<i>Streptococcus suis</i>) ในสุกร ในฟาร์มเลี้ยงสุกร โรงฆ่าสัตว์ และสถานที่จำหน่ายซากหรือชิ้นส่วนสุกร	สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

จากผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานด้านการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคฯ ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน มีกระบวนการดำเนินงาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) กระบวนการด้านการเฝ้าระวังโรคฯ แบ่งเป็นการเฝ้าระวังในคน ผู้รับผิดชอบ คือ หน่วยงานด้านสาธารณสุข และการเฝ้าระวังในสุกร ผู้รับผิดชอบ คือ หน่วยงานด้านปศุสัตว์ ซึ่งการเฝ้าระวังในคน ประกอบด้วยการเฝ้าระวังโรคเชิงรุกในชุมชน และการเฝ้าระวังโรคเชิงรับในโรงพยาบาล โดยขั้นตอนการยืนยันการวินิจฉัยโรคด้วยการเก็บตัวอย่างเลือดส่งตรวจหาเชื้อฯ ไปยังห้องปฏิบัติการเอกชน ใช้เวลารอผล 3 - 5 วัน ส่งผลให้หน่วยงานด้านปศุสัตว์ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการห้ามร้านค้าจำหน่ายชิ้นส่วนสุกรได้ทันทั่วทั้ง ทำให้ประชาชนมีโอกาสติดเชื้อฯ จากการบริโภคชิ้นส่วนสุกร ส่วนการเฝ้าระวังในสุกร ปศุสัตว์อำเภอจะดำเนินการสุ่มเก็บตัวอย่างส่งตรวจหาเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ในสุกร ในฟาร์มเลี้ยงสุกร โรงฆ่าสัตว์และสถานที่จำหน่ายซากหรือชิ้นส่วนสุกร ซึ่งปัจจุบัน

อำเภอเวียงหนองล่องไม่มีโรงฆ่าสัตว์แล้ว แต่ผลดำเนินการสุ่มเก็บตัวอย่างส่งตรวจในฟาร์มนั้น ยังขาดขั้นตอนการแจ้งเตือนแก่หน่วยงานด้านสาธารณสุขและประชาชน ส่งผลให้หน่วยงานด้านสาธารณสุขขาดข้อมูลในการประเมินสถานการณ์สำหรับการเตรียมความพร้อมรองรับการระบาดของโรค และประชาชนโดยเฉพาะผู้สัมผัสใกล้ชิดกับสุกร เช่น เกษตรกร ผู้ปฏิบัติงานในโรงฆ่าสัตว์ หรือผู้บริโภคเนื้อสุกรดิบหรือปรุงไม่สุกมีความเสี่ยงสูงที่จะติดเชื้อฯ

1.2 กระบวนการดำเนินงานด้านการป้องกันโรคฯ แบ่งออกเป็นการป้องกันก่อนเกิดโรค และการป้องกันหลังเกิดโรค ซึ่งการป้องกันโรคในสุกร จะดำเนินการป้องกันก่อนเกิดโรค การป้องกันหลังเกิดโรค กรณีพบเชื้อโรคในสุกร การป้องกันหลังเกิดโรคในสุกรจะอยู่ในกระบวนการควบคุมโรคฯ ส่วนการป้องกันโรคในคน จะเป็นการป้องกันหลังเกิดโรค รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กระบวนการดำเนินงานด้านการป้องกันโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

กระบวนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
การป้องกันโรคในสุกร	
1. การป้องกันก่อนเกิดโรค	
1.1 ส่งเสริมความปลอดภัยภายในฟาร์มเลี้ยงสุกร	สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ
1.2 ควบคุมกำกับการเลี้ยงสุกร (ตรวจประเมินมาตรฐานฟาร์มเลี้ยง สุ่มตรวจสุขภาพสุกรในฟาร์มเลี้ยงสุกร และควบคุมการเคลื่อนย้ายสุกร)	สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ
1.3 ควบคุมกำกับการฆ่า ช่าแหละและการค้าซากหรือชิ้นส่วนสุกร	สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ
1.4 ควบคุมกำกับการกักตุน ตลาด สถานที่จำหน่ายหรือสะสมอาหาร ร้านอาหารและผู้สัมผัสอาหาร	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การป้องกันหลังเกิดโรค กรณีพบเชื้อโรคในสุกร การป้องกันหลังเกิดโรคในสุกรจะอยู่ในกระบวนการควบคุมโรคฯ	สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ
การป้องกันโรคในคน	
- การป้องกันหลังเกิดโรค	
1. ให้การรักษาผู้ป่วยสงสัยโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (<i>Streptococcus suis</i>)	โรงพยาบาลชุมชน
2. สื่อสารความเสี่ยงกับประชาชนในพื้นที่	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการศึกษา พบว่ากระบวนการด้านการป้องกันโรคฯ แบ่งเป็นการป้องกันโรคในสุกร ผู้รับผิดชอบ คือ หน่วยงานด้านปศุสัตว์ และการป้องกันโรคในคน ผู้รับผิดชอบ คือ หน่วยงานด้านสาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการป้องกันโรคในสุกร คือ การป้องกันก่อนเกิดโรค ส่วนการป้องกันหลังเกิดโรคอยู่ในกระบวนการควบคุมโรคฯ ส่วนการป้องกันโรคในคน มีเพียงกระบวนการการป้องกันหลังเกิดโรค โดยจะเน้นให้การรักษาผู้ป่วยสงสัยโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) และการสื่อสารความเสี่ยงกับประชาชน

ในพื้นที่หลังจากเกิดโรคแล้ว ซึ่งยังขาดกระบวนการป้องกันก่อนเกิดโรค ส่งผลให้ประชาชนมีโอกาสเสี่ยงสูงที่จะติดเชื้อฯ

1.3 กระบวนการดำเนินงานด้านการควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เริ่มจากการสอบสวนโรคเบื้องต้น สอบสวนควบคุมโรคเมื่อพบผู้ป่วยสงสัย ผู้ป่วยยืนยัน จนถึง การสรุปและเขียนรายงานสอบสวนโรค และรายงานผลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 กระบวนการดำเนินงานด้านการควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

กระบวนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
1. สอบสวนโรคเบื้องต้น	โรงพยาบาลชุมชน
2. ประสานการดำเนินการสอบสวนโรคกับทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ	โรงพยาบาลชุมชนและสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ
3. สอบสวนและควบคุมโรค - ทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) ดำเนินการเมื่อพบผู้ป่วยสงสัย - สำนักงานปศุสัตว์อำเภอดำเนินการเมื่อพบผู้ป่วยยืนยัน	ทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ
4. สรุปและเขียนรายงานสอบสวนโรค	ทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ
5. รายงานผลการสอบสวนไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด	ทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

หมายเหตุ : ทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานด้านสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

จากการศึกษา พบว่ากระบวนการด้านการควบคุมโรค กิจกรรมการสอบสวนและควบคุมโรค จะมีการสอบสวนโรคเบื้องต้นโดยโรงพยาบาลชุมชน และการสอบสวนและควบคุมโรคในพื้นที่ โดยทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอซึ่งพบว่ามีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างกันแต่ยังไม่มีแนวทางการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่ชัดเจน และขาดการจัดทำแผนและการซ้อมแผนปฏิบัติการกรณีเร่งด่วน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน มีผลการศึกษาดังนี้

2.1 ด้านทรัพยากรบุคคล (Man) การดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคของอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านปศุสัตว์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งพบว่า

1) ผู้ปฏิบัติงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากปัจจุบันโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ได้ถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ส่วนบุคลากรที่ไม่ได้โอนก็มีการปรับเปลี่ยนหน้าที่ที่มีการหมุนเวียนงานใหม่

2) ผู้ปฏิบัติงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคโดยเฉพาะความรู้ด้านระบาดวิทยาและการควบคุมโรค เนื่องจากเป็นโรคที่มีอุบัติการณ์การเกิดโรคต่ำ

3) ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ มีภาระงานที่เพิ่ม เนื่องจากต้องลงสอบสวนโรคฯ ในพื้นที่ ซึ่งแต่เดิมสามารถมอบหมายให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ดำเนินการแทนได้ ส่งผลทำให้บางครั้งไม่สามารถร่วมดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคได้

4) ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ดำเนินการเฝ้าระวังติดตามสถานการณ์การระบาดของโรคในสุกร รวมทั้งการตรวจสอบมาตรฐานฟาร์มโรงฆ่าสัตว์สถานที่ชำแหละในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ แต่ขาดการสื่อสารแจ้งเตือนการเกิดโรคในสัตว์

5) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นกำลังหลักในการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคในชุมชน โดยเป็นสื่อกลางในการสื่อสารความเสี่ยงแก่ประชาชน แต่ยังมีภาระงานอื่นที่ต้องดำเนินการ เช่น การจัดการขยะ และ

การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขและแมว ทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขลดลง

2.2 ด้านการเงิน (Money) หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านปศุสัตว์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับจัดสรรงบประมาณประจำปีเพื่อใช้ในการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคอย่างเพียงพอ

2.3 ด้านวัสดุ/อุปกรณ์ (Material) หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านปศุสัตว์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัสดุ/ อุปกรณ์ในการดำเนินงานเฝ้าระวังและควบคุมโรคอย่างเพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์ ยาและเวชภัณฑ์มีไชยา อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล และอุปกรณ์สำหรับเก็บตัวอย่างส่งตรวจ ฯลฯ แต่ด้านการป้องกันโรคหน่วยงานสาธารณสุขยังขาดสื่อที่ใช้สื่อสารความเสี่ยง

2.4 ด้านการบริหารจัดการ (Management) การดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมฯ ในอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยผู้บริหารแต่ละหน่วยงานให้ความสำคัญกับการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายและเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กำกับ ติดตามอย่างใกล้ชิด แต่ยังไม่มีความชัดเจนหรือกระบวนการดำเนินงานฯ ร่วมกันที่ชัดเจน การทำงานยังมีการแยกส่วนตามบทบาทหน้าที่ ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

อภิปรายผล

1. กระบวนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

จากผลการศึกษา พบว่าการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคฯ ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน มีกระบวนการดำเนินงาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) กระบวนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวังโรค 2) กระบวนการด้านการป้องกันโรคฯ 3) กระบวนการควบคุมโรคฯ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการป้องกันโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของกรมควบคุมโรค⁽⁵⁾ สอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการป้องกัน และควบคุมโรคของ ทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) และหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรค (CDCU) ระดับอำเภอ จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่าทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว และหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรค ระดับอำเภอ มีรูปแบบการดำเนินงาน ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเฝ้าระวังโรคในพื้นที่ 2) การตรวจสอบข่าวหรือสอบสวนโรค 3) การรายงานทาง

ระบาดวิทยา และ 4) การตอบโต้ระงับเหตุ หรือควบคุมโรคในพื้นที่ที่มีความต่อเนื่องและวงจร โดยอาศัยกลไกการเชื่อมโยงการทำงานด้านการเฝ้าระวังโรคในระดับอำเภอและตำบล⁽⁶⁾

ในกระบวนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวังโรคในคน การเฝ้าระวังโรคเชิงรับในโรงพยาบาลนั้น โดยขั้นตอนการยืนยันการวินิจฉัยโรคด้วยการเก็บตัวอย่างเลือดส่งตรวจหาเชื้อฯ ไปยังห้องปฏิบัติการเอกชน ใช้เวลารอผล 3 - 5 วัน ทราบผลช้า ส่งผลให้หน่วยงานด้านปศุสัตว์ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการห้ามร้านค้าจำหน่ายชิ้นส่วนสุกรได้ทันทั่วถึง ทำให้ประชาชนมีโอกาสติดเชื้อ จากการบริโภคชิ้นส่วนสุกร สอดคล้องกับการศึกษาระบบเฝ้าระวังของโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัสซูอิสในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งจังหวัดลำปางปีพ.ศ. 2563 – 2564 ซึ่งพบว่าเมื่อพบผู้ป่วยสงสัยเจ้าหน้าที่งานป้องกันควบคุมโรค และระบาดวิทยาของโรงพยาบาลจะติดตามผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการทุก 3 วัน เพื่อรายงานไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทราบ⁽⁷⁾ การเฝ้าระวังโรคในสุกร ยังขาดขั้นตอนการแจ้งเตือนแก่หน่วยงานด้านสาธารณสุขและประชาชน ส่งผลให้หน่วยงานด้านสาธารณสุขขาดข้อมูลในการประเมินสถานการณ์สำหรับการเตรียมความพร้อมรองรับการระบาดของโรค และประชาชนโดยเฉพาะผู้สัมผัสใกล้ชิดกับสุกร เช่น เกษตรกร ผู้ปฏิบัติงานในโรงฆ่าสัตว์ หรือผู้บริโภคเนื้อสุกรดิบหรือปรุงไม่สุกมีความเสี่ยงสูงที่จะติดเชื้อ รวมทั้งกระบวนการป้องกันโรคในคน ยังขาดกระบวนการป้องกันก่อนเกิดโรค สอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนารูปแบบการป้องกันการติดเชื้อ *Streptococcus suis* โดยใช้ระบบสุขภาพหนึ่งเดียว เขตสุขภาพที่ 2 ซึ่งพบว่าองค์ประกอบของการป้องกันโรคและให้ความรู้อย่างต่อเนื่องของประชาชนเกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริโภคอาหารดิบจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ถูกต้องในการป้องกันการติดเชื้อ⁽⁸⁾ และสอดคล้องกับการศึกษารับรู้และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อ *Streptococcus suis* ของประชาชนในเขต ตำบลบัว อำเภอบัว จังหวัดน่าน ซึ่งพบว่าพฤติกรรมการป้องกันโรคฯ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะกับปัจจัยการรับรู้โอกาสในการเป็นโรคและการรับรู้อุปสรรคในการเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเท่านั้น⁽⁹⁾

ด้านกระบวนการควบคุมโรคฯ ยังขาดแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน และขาดการจัดทำแผนและการเชื่อมแผนปฏิบัติการกรณีเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินมาตรฐานทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็วอำเภอ ตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ซึ่งพบปัญหาด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ปัญหานโยบายกระทรวงสาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สอดคล้องกัน และปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของทีม SRRT ที่มาจากหน่วยงานอื่น⁽¹⁰⁾

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านการเงิน ด้านวัสดุ/อุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคฯ ของอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านปศุสัตว์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งปัจจัยด้านการบริหารทั้ง 4 ด้านส่งผลต่อกระบวนการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคฯ ทั้งในบริบทของหน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านปศุสัตว์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การศึกษาการบริหารและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดอุดรธานี พบว่า ระดับปัจจัยทางการบริหารกับการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดอุดรธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากปัจจัยการบริหารหรือทรัพยากรการบริหาร 4 ปัจจัยนั้นมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างมาก เพราะประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการบริหารขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และคุณภาพของปัจจัยทางการบริหาร ได้แก่ กำลังคนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องจักร การบริหารจัดการ เวลาในการปฏิบัติงาน และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง โดยนำปัจจัยเหล่านี้มาผสมผสานกันอย่างเหมาะสม⁽⁶⁾

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานด้านสาธารณสุข ควรจัดอบรมให้ความรู้และพัฒนาทักษะการสอบสวนโรคแก่ผู้ปฏิบัติงานใหม่ และทบทวนองค์ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคทุกปี

2) หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านปศุสัตว์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรทบทวนและจัดทำคู่มือ/แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

3) ทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

ควรจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน และจัดให้มีการซ้อมแผนฯ กรณีฉุกเฉิน

4) หน่วยงานด้านสาธารณสุขระดับเขตและจังหวัด ควรจัดทำสื่อด้านการป้องกันโรคเพื่อใช้สื่อสารความเสี่ยงแก่ประชาชนให้กับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ ถึงการบริโภคเนื้อหมูและผลิตภัณฑ์ที่ปรุงสุกเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงอันตรายของโรครวมถึงให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ผู้ค้าและสุกรของผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรผู้จำหน่ายสุกรสดและสุขาภิบาลอาหารร้านอาหารอย่างต่อเนื่อง

5) กระทรวงสาธารณสุข ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาชุดตรวจวินิจฉัยอย่างรวดเร็ว (Rapid Test) หรือวิธีการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่สามารถให้ผลการตรวจที่รวดเร็วและแม่นยำ

- ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) หน่วยงานด้านปศุสัตว์ ควรเพิ่มขั้นตอนการแจ้งข่าวในกระบวนการเฝ้าระวังโรคในสุกรแก่หน่วยงานด้านสาธารณสุขประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง

2) หน่วยงานด้านสาธารณสุข ควรเพิ่มกระบวนการป้องกันก่อนเกิดโรคในคน ในกระบวนการดำเนินงานด้านการป้องกันโรคฯ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อ สเตรปโตคอคคัส ซูอิส (*Streptococcus suis*) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ในพื้นที่อำเภออื่น ของจังหวัดลำพูน ว่ามีผลการศึกษาเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในพื้นที่ที่ต่างกัน

2) ควรศึกษาการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่ออื่นๆ ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ว่ามีผลการศึกษาเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในโรคที่ต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ แพทย์หญิงเสาวนีย์ วิบูลสันติ ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ นายแพทย์นัฐพนธ์ เกริกขันธ์เรือง รองผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ และอาจารย์ ดร.เกตุกมล ทิพย์ทิมพวงศ์ กลุ่มงานวิจัย บริการวิชาการและพัฒนาท้องถิ่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ขอขอบพระคุณ อาจารย์ว่าที่ร้อยตรี ดร.ยุทธนา แยกคาย หัวหน้ากลุ่มงานบริการวิชาการ วิทยาลัย

การสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ที่ความอนุเคราะห์ให้คำแนะนำในการเขียนโครงร่างการศึกษา และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ขอขอบพระคุณคุณคุณนัทธมน ภูดอนทอง ที่ให้คำแนะนำในการศึกษาเชิงคุณภาพ และขอขอบพระคุณเครือข่ายสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเวียงหนองล่อง สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำพูน สำนักงานปศุสัตว์อำเภอเวียงหนองล่อง โรงพยาบาลเวียงหนองล่อง องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเวียงหนองล่อง และพี่น้องอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ร่วมทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. Division of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. Case definition for Communicable Diseases Surveillance, Thailand. Bangkok: Canna graphic limited partnership; 2020. (in Thai)
2. Luang-on W. Knowledge (Factsheet) on Emerging Infectious Diseases. Bangkok: The War Veterans Organization of Thailand Printing House, under Royal Patronage; 2011. (in Thai)
3. Division, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. Disease situation report (for officers) [Internet]. Nonthaburi; 2024 [cited 2024 Aug 31]. Available from: https://dvis3.ddc.moph.go.th/t/DDC_CENTER_DOE/views/DDS2/sheet33?%3Aembed=y&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y. (in Thai)
4. Somboon T, Promduangsi P, Arpakhappakul J, Kekarakrungreung N, Sukpan S, Khamjai N. An outbreak investigation of Streptococcus suis infection, Lamphun Province, Thailand. August 2020. Weekly Epidemiological Surveillance Report. 2021;52:389–98. (in Thai)
5. Suputtamongkol Y, Amavisit P, Sujariyakul A, Theerawat R, editors. Guidelines for prevention and control of Streptococcus Suis. Bangkok: Aksorn Graphic and Design Publishing House Limited Partnership; 2022. (in Thai)

6. Narongsanoi E, Singparu S. The Model Development of Prevention, and Control communicable diseases in Surveillance and Rapid Response Team and Communicable Disease Control Unit of Districts in Nakhon Ratchasima Province. Journal of Health Research and Development Nakhon Ratchasima Provincial Public Health Office. 2023;3:22-41. (in Thai)
 7. Prakongyot C, Chaisongkram N, Wangta A. A study of the Streptococcus suis surveillance system in a Hospital, Lampang Province, Thailand, 2020–2021. Weekly Epidemiological Surveillance Report. 2023;54:647–56. (in Thai)
 8. Fakfai C. Development of The Model of Streptococcus suis Prevention Using One Health System, Health Area Zone 2 [dissertation]. Phitsanulok: Naresuan University, 2023. (in Thai)
 9. Sutthaluang N, Korwanich K, Korwanich K. Perception and preventive behaviors for Streptococcus suis infection of people in Pua sub-district, Pua district, Nan province. Dis Cotrol J. 2021;47(3):445-455. (in Thai)
 10. Duangsin A, Promdit B, Sirichotiratana P, Tidtien U, Sonsri S. Evaluation of the surveillance and rapid response team (SRRT) district to disease prevention and control efforts along Thailand's borders with Myanmar, Lao PDR, and Cambodia. Dis Control J. 2024;50:345-358. (in Thai)
 11. Kanha S, Kongsrima S. Administrative and Key success Factors Affecting The Performance of Prevention and Control Coronavirus disease 2019 (COVID-19) among Health Personal at Sub-district Health Promotion Hospitals in Udonthani Province [Internet]. Udonthani; 2023 [cited 2025 Mar 10]. Available from: https://r.search.yahoo.com/_ylt=AwrOrHaGbQQZogcsS2AtXNyoA;_ylu=Y29sb-wNncTEEcG9zAzlEdnRpZAMEc2VjA3Ny/RV=2/RE=1746461318/RO=10/RU=https%3a%2f%2fbackoffice.udpho.org%2fopenaccess%2fcontrol%2fdownload.php%3fid%3dNTY%3d/RK=2/RS=zHAAQqBzNA1KCNVTsS5KJPfeli8-
-